

NÉPI VALLÁS, NÉPHIT, VALLÁSOS FOLKLÓR, 16–21. SZÁZAD

A kutatás eredményei

Kutatásunk alábbi három ága két, ezt az OTKA-ciklust megelőzően párhuzamosan futó projekt kutatásainak folytatása volt. Ezek: a 16-19. századi források történeti aspektusú kutatása és jelenkutatás, vagyis terepmunkán alapuló kutatások. Utóbbihoz csatlakozott a néphit/vallás archivális anyagának rendezésével, katalógizálásával, közzétételével, szövegkiadásával kapcsolatos munka is. Mindezt ebben a ciklusban egyetlen projekt kereteiben vontuk össze: ezek a kutatási területek szorosan összefüggnek, mint a néphit, vallás, mentalitás nagy kutatási egységének több nézőpontú, különböző idősíkból való megközelítései. A projekt keretben végzett munka lényegében folytatása az előzőeknek, új források, új kutatási helyszínek, valamint a kutatók egy új korosztályának a bevonásával. (Az idősebb kutatók az említett két projektnek is már munkatársai voltak.)

1. A VALLÁS, MENTALITÁS ÉS HIEDELMEK 16–19. SZÁZADI FORRÁSAINAK FELTÁRÁSA ÉS FELDOLGOZÁSA

Az egyes vonatkozásaiban már két évtizede folyó kutatás a magyar parasztság XVI–XIX. századi világképének, mentalitásának, vallásos életének, mágikus gyakorlatának és hiedelmeinek feltárásához kívánt hozzájárulni, levéltári és egyéb kéziratos, valamint nyomtatott források alapján. A tudományos alapozású folklórgyűjtést megelőző időszak forrásairól van szó, amelyek minden típusa az elit kultúra egyházi és világi képviselői által írásba foglalt dokumentum. E dokumentumok azon tematikus csoportjait tártuk fel és kutattuk, amelyek a kor népi kultúrájára is fényt vetnek. Ilyen a vizsgált források közül elsősorban a boszorkányperek jegyzőkönyv-anyaga. A források másik csoportját olyan dokumentumok jelentik, amelyek az elit írásbeliség népi kultúrára tett hatásainak, a kulturális kölcsönviszonyoknak fontos tükrözői, és/vagy e hatások közvetítő csatornái, olykor egyenesen a “nép” használatára, a “népnek” mondott/írt szövegek papírra vetett (kéziratban közvetített, vagy nyomtatott) dokumentumai.

1.1. A boszorkányság és boszorkányüldözés dokumentumainak kiadása, feldolgozása jelentette egyik gerincét kutatásunknak, amelyet néprajzkutatók és történészek, levéltárosok együttműködésével végeztünk. Ez folytatása volt több mint 20 éve folyó interdiszciplináris kutatásunknak, amelynek eredménye volt egyrészt egy, az újonnan feltárt és feldolgozott mintegy 1500 boszorkányper dokumentumain alapuló adatbázis, másrészt 5 publikált perkötet, és mintegy 50, Magyarországon és külföldön megjelent tanulmány, magyar és külföldi enciklopédia-szócikkek, és az általunk szervezett nemzetközi konferenciák anyagából 4 angol nyelvű kötet. Erre építettük e ciklusban folyó kutatásunkat. Ha a perek feltárása, feldolgozása nem pontosan a munkatervben említett helyeken illetve levéltárakban történt is, „mennyiségre” teljesítettük a tervet, és váratlan eredményekkel is gazdagodtunk. Időközben az előző ciklusban előkészített boszorkányper-perkötetek véglegesítése és kiadása is megtörtént (a segesvári boszorkányperek kétnyelvű – magyar–német – kötete *Hagenthurn*

Endre és Tóth G. Péter szerkesztésében, valamint a soproni boszorkányperek kötete Németh Ildikó és Tóth G. Péter szerkesztésében). Új perfeltárás, illetve adatgyűjtés történt Magyar Országos Levéltár családi fondjaiban; az Országos Széchényi Könyvtár Kézirattárában, a győri levéltárban. Kolozsváron (a Román Nemzeti Levéltárak Kolozs Megyei Osztálya levéltárban) a Kiss András kolozsvári történész által már feltárt pereket kiegészítő gyűjtés folyt Pakó László helyi levéltáros és Tóth G. Péter közreműködésével. A kiadásra való előkészítés munkája kiterjedt az előző ciklusban gyűjtött peranyag még feldolgozatlan részére is: megtörtént a XVIII. századi *győri városi perek* valamint a XVIII. századi *Szabolcs megyei perek* iratainak és jegyzőkönyveinek átírása. Ezek publikációra való előkészítése (szerkesztési, korrektori és lektori munka) *A magyarországi boszorkányság forrásai V.* kötete számára megtörtént (Tóth G. Péter irányításával), a kötet a közeljövőben fog megjelenni a Balassi Kiadónál. A középkori perszövegek illetve bírósági eljárásokra utaló egyéb dokumentumok már összegyűjtött anyagának publikációja önálló kötet helyett Tóth G. Péter több tanulmányában részben megtörtént; két kész tanulmánya még kiadásra vár. Tóth G. Péter elvégezte, Pakó László közreműködésével, az újonnan feltárt kolozsvári peranyag feldolgozását és sajtó alá rendezését. Az új peranyagot publikáltuk, a Kiss András által régebben feltárt szövegekkel együtt, egy mindezeket összesítő és egységesítő kötetben, Tóth G. Péter és Pakó László szerkesztésében a Balassi Kiadó említett várostörténeti sorozatában.

A perszövegek feldolgozásával, a kora újkori boszorkányperek globális vizsgálatával kapcsolatos tanulmányterveink – kisebb tematikus módosulásokkal – megvalósultak. Az intézményes üldözés jogi normarendszeréről, a hivatalos ideológia és a néphit kapcsolatairól és a boszorkányperek aktáiban tükröződő kora újkori magyar néphit kérdéseiről Tóth G. Péter, Pócs Éva és három, munkacsoportunkkal együttműködő külső munkatárs írt tanulmányokat köteteinkbe.

Vizsgálatok a boszorkányüldözés historiográfiája, összefoglaló statisztikája vonatkozásában: boszorkányper-adatbázisunk kiegészítése az új feltárási peranyaggal megtörtént (Tóth G. Péter). A Tóth G. Péter által már régebben publikált *boszorkányper-kataszter*¹ az összes feltárt – publikált és publikálatlan – magyar boszorkányperről tovább bővült az új anyagokkal; ezt CD változatban a kutatás rendelkezésére bocsátottuk.

1.2. A papság és az írásbeliség szerepe a népi kultúrában: prédikációk, látomások, exorcizmus és egyéb egyházi források

Tervezett vizsgálatuk csomópontjai voltak az elit–népi kultúra közlekedő csatornáinak, különösképpen az alsópapságnak, az olvasásnak és a prédikációknak a népi kultúrában betöltött szerepe. A közvetítő csatornák legfontosabbjai közé tartoznak a falusi vallásos kultúrának normát adó *prédikációk*, valamint a népi vallás lélek és halálképzeteire, túlvilágtanaira óriási hatást gyakorló *látomásirodalom*,

---

¹ Tóth G. Péter (szerk.): *A magyarországi boszorkányság forrásainak katasztere (1408–1848)*. MTA NKI – Laczkó Dezső Múzeum, Budapest–Veszprém, 2000.

illetve írásba foglalt látomások. valamint a megszállottság és exorcizmus koncepciói és gyakorlata. Terveink közt e források feltárása, archiválása és publikációja szerepelt, eddigi kutatásaink folytatásaképpen. E tervek mindegyike – a tervezettől ugyan eltérő arányokban, és részben más levéltári források kapcsán – teljesült. Szacsavay Éva folytatta már az előző OTKA-ciklusban is végzett munkáját: a 18–19. századi református prédikációk feltárását a sárospataki levéltárban, illetve ezek feldolgozását. Közbejött súlyos betegsége miatt a feltárt prédikációk kiadásra való előkészítésére még nem került sor, azonban a tervezett nemzetközi (német–magyar) összehasonlító motívumvizsgálatokat elvégezte, és ebből, valamint a prédikációk más témáiból is, különösen a túlvilág-, angyal- ördög-motívumok szerepéről tanulmányokat írt és publikált. A didaktikus, illetve babonaellenes egyházi irodalom tervezett szövegfeltárása terén a Miskolczi Ambrus által fellelt 19. sz. eleji fogarasi babonakérdőív és az arra adott válaszok kötete az ő közreadásában (és saját OTKA-támogatásával) fog megjelenni a L'Harmattan Kiadónál, a PTE Néprajz – Kulturális Antropológia Tanszék *Fontes* sorozatában: a kötet sajtó alá rendezéséhez (szerkesztői, lektori feladatok ellátásával) Pócs Éva is hozzájárult. Hasonlóképpen működtünk közre Keszeg Vilmos ugyane sorozatban tervezett kötetében, amelyben 19. századi erdélyi pálinka-ellenes iratokat kívánt közreadni. Iancu Laura a moldvai római katolikus egyházszervezet kiépülésének, valamint a moldvai magyarok anyanyelvű pasztorációjának és oktatásügyének a rekonstruálását segítő, a 19. század második és a 20. század első felében keletkezett források feltárását és feldolgozását tervezte. A Román Nemzeti Levéltár Bákó megyei fiókjában nagy léptékű feltáró munkát végzett; az anyag feldolgozásában is előre haladt, első tanulmányaitmindezek alapján azonban gyermeke születése miatt már csak az OTKA-ciklus lejárta után tudta megírni; jelenleg két leadott cikke van sajtó alatt. Bárh Dániel előző OTKA program keretében előkészített kötetének (*Benedikció és exorcizmus a kora újkori Magyarországon*) sajtó alá rendezése befejeződött, a kötet megjelent; egy ferences ördögűzőre és közönségére vonatkozó, zombori levéltárban fellelt 18. századi anyagának feldolgozása is nagyot haladt (az erről írt könyve jelenleg majdnem sajtókész).

2. JELENKUTATÁS: A VALLÁSI ÉLET ÉS HIEDELEMVILÁG, RÍTUSRENDSZEREK, VALAMINT A VALLÁSOS FOLKLÓR HOSSZÚ TEREPMUNKÁN ALAPULÓ KOMPLEX KUTATÁSA.

Magyarországon és romániai magyar közösségekben végzett kutatásunk hangsúlyos pontjai – terveinknek megfelelően – a következők voltak: a vallás mint világméretű és viselkedésszabályozó normatív rendszer, a hivatalos és népi vallásosság, az írásbeliség és szóbeliség, valamint az elit kultúra és népi kultúra kapcsolatrendszer, a populáris kultúra közvetítő szerepe, a szekularizálódás, a modernizáció, globalizáció folyamatai, a nyitottabbá váló helyi társadalmak vallási életének és folklórájának változásai, új vallási jelenségek és mozgalmak, kegyhelyek, vallásos közösségek alakulása.

2.1. A vallási életre vonatkozó komplex vizsgálatok

Gyimesben és Moldvában tervezett kutatásunk egyik indítéka az volt, hogy a magyar nyelvterület egészét tekintve éppen találjuk meg a „legeredetibb” szintjét egy mély és aktív vallásosságnak, a vallásnak, mint a mindennapi élet aktív normarendszerének és egy élő, fontos közösségi funkciókat betöltő rítusrendszernek. Ezért e közösségekben végzett kutatásaink egyik célja volt az „archaikus” vallási jelenségek fennmaradásával, hagyományozásával kapcsolatos szabályszerűségek vizsgálata is. Gyimesközéplak és Gyimesbükk közösségeiben részben az ott már az előző OTKA-ciklusokban is részt vevők (akkor még részben egyetemi hallgatók vagy doktoranduszok) folytatták kutatásaikat. *Pócs Éva* összesen 12 héten át folytatott terepmunkát (az egyház és papság normatív szerepe; a román (ortodox) papság szerepe, szakrális kommunikáció, lélek-, halál- és túlvilághiedelmek, démonok és szentek, bűn és büntetés, boszorkányság témáiban, több tanulmánya megjelent, gyimesi kutatásait összegző könyvének (*Szentek, papok, démonok: egy archaikus vallási rendszer hagyatéka egy keleti magyar népcsoportnál*) megírását megkezdte, ebből több konferencia-előadást tartott, valamint szerkesztett egy, a kutatócsoport gyimesi, moldvai és szőkefalvi kutatásainak eredményeit összefoglaló tanulmánykötetet, amely *Szent helyek, ünnepek, szent szövegek* címmel jelent meg a L'Harmattan kiadónál. *Kajári Gabriella* folytatta vallási szocializációra, imakultúrára, valamint vallásos társulatokra vonatkozó vizsgálatait Gyimesközéplakon. Egy hónapos terepmunkával gyűjtését befejezte, konferencia-előadásokat tartott, több tanulmányt publikált, és megkezdte összefoglaló könyvének (doktori disszertációjának) megírását. *Hesz Ágnes*nek e ciklusban jelent meg az előző ciklusban megvédett doktori disszertációja a gyimesi halottkultusz témájából, *Élők, holtak és adósságok* címen a L'Harmattan Kiadónál. A halottkultusz téma folytatásához is végzett kis mennyiségben gyűjtést (és publikált is ebből), több hetes terepmunkája nagyobb százalékát azonban a boszorkányság társadalmi szempontú vizsgálatának szentelte. E témából konferencia-előadásokat tartott és több tanulmánya jelent meg. *Csonka-Takács Eszter* csak kis mértékben tudta átmeneti rítusokkal kapcsolatos vizsgálódásait, Landgraf Ildikó kulturális emlékezettel kapcsolatos kutatását folytatni – az ő kieső munkájuk kompenzálására vettük fel új munkatársaként Balatonyi Juditot aki „külsőként” addig is kutatott Gyimesben (valamint moldvai kutatásra Peti Lehelt). *Balatonyi Judit* összesen mintegy hat hónapos intenzív terepmunkát végzett Gyimesközéplakon és Gyimesbükkben. Az egyházi ünnepeket, valamint a házasságkötés és lakodalom témáit kutatta, mégpedig elsősorban a magyar–román kapcsolatok, kölcsönhatások és az identitás kérdéseinek előtérbe állításával. Magyar és külföldi konferencia-előadásokat tartott, számos tanulmányt jelentetett meg, és elkészítette összefoglaló könyvét a lakodalom témájából (ennek doktori disszertációként való megvédése küszöbön áll, a könyv 2017-ben fog megjelenni a Balassi Kiadónál, *Közös kultúra és és különböző identitások? A gyimesi (magyar, román) lakodalmi kultúra vizsgálata* címen).

Moldvában *Iancu Laura* a déli csángók körében (Magyarfalu, Gajcsána, Lészped) tanulmányozta a vallásos életforma változási folyamatait, a papi státust, az ünnepek és rítusok profanizálódását, az írás-

olvasás kérdéseit. Régebbi és új terepkutatása alapján több magyar és angol nyelvű tanulmányt publikált, és megírta, majd 2013-ban megvédte doktori disszertációját, amelyet 2013-ban megjelent a L'Harmattan Kiadónál, *Vallás Magyarfaluban. Néprajzi vizsgálat* címen.

Szőkefalván (volt Kis-Küküllő megye, Románia) *Szacsvay Éva*, *Pócs Éva*, továbbá *Peti Lehel*, valamint néhány egyetemi hallgató bevonásával terveztünk vizsgálatot, a kegyhely vallási és társadalmi közege, csodák és látomások, a látó identitásának kialakulása, az egyházi integráció folyamatai, a kegyhelyek és látók, valamint a zarándoklatok nemzetközi kapcsolat- és úthálózata, vallási turizmus vonatkozásában, folytatva az előző OTKA-ciklusban megkezdett kutatást. Tervünk teljesült. Előző OTKA-ciklusban végzett szőkefalvi terepmunkája eredményeiből *Pócs Éva* összefoglaló angol nyelvű tanulmányt írt és publikált. *Szacsvay Éva* tervezett kutatása a fent jelzett okok miatt abbamaradt, nagyobb arányokban *Győrfy Eszter* és *Peti Lehel* végezték. Ők néhány hetes terepmunkájuk alapján több magyar és angol nyelvű tanulmányt publikáltak, konferencia-előadásokat tartottak; *Győrfy Eszter* kiváló szakdolgozatot is készített a kegyhelyen történt csodák témájából, amelynek rövidített változatát – *Peti Lehel* szőkefalvi tanulmányaival együtt – *Szent helyek, ünnepek, szent szövegek* című, fent említett kötetünkben tettük közzé.

2.2. A népi illetve alternatív vallásosság új megnyilvánulásai

Kis-Halas Judit tervezte a Sükösdön 1992 óta praktizáló látnok és a köré szerveződött közösség alakulásának vizsgálatát, ezt közbejött külföldi megbízatása miatt nem tudta elvégezni, helyette *Pócs Éva*, valamint *Vidacs Bea*, mint külső munkatárs kezdte meg e témák kutatását (ennek eredményei csak 2016-kezdenek a publikációkban megjelenni). Másik témáját azonban kutatási tervének megfelelően kutatta *Kis-Halas Judit*. A New Age eszmeiség helyi értelmezései, megjelenési formáit, az ezzel érintkező alternatív gyógyászati és egyéb mágikus szakértői praxisokat, a mágikus szakértők és a New Age eszméi iránt érdeklődő laikusok közösségeit vizsgálta, Pécsen és Siklós környékén. Több hetes terepmunkájának eredményeit számos magyar és angol nyelvű cikkben publikálta, összefoglaló könyvének megírása folyamatban van.

3. A MAGYAR NÉPHIT ARCHÍVUM ADATAIN ALAPULÓ NÉPHIT ADATBÁZIS RENDSZEREZÉSE, MUTATÓZÁSA, KATALOGIZÁLÁSA

Az előző OTKA-ciklusokban létrehozott, magyar néphit reprezentáló számítógépes adatbázis-rendszer adataiból már létrejött a Magyar Néphit Enciklopédia 1. kötetéhez (*mitikus lények, tudósok és közvetítők*) előkészített részadatbázis. Ezt ebben a ciklusban a legújabb (magunk és mások által végzett) új gyűjtések és új publikációk anyagával bővítettük. Az elektronikusan feldolgozott adatokat a *Folio* adatbázis-kezelő programokban tároljuk. Emellett az I. rész digitális mutató és katalógus-rendszereinek kiterjesztését terveztük az egész adatanyagra: a II. rész (*mágia, divináció, gyógyítás*) anyaga mintegy 70 százalékig (mintegy 40 000 adat rögzítésével) lett készen, *Tóth G. Péter* (a digitális

rendszerek létrehozása, kibővítése, működtetésének megtervezése, kipróbálása), valamint *Kis-Halás Judit* és *Balatonyi Judit* (címvázás, rendezés), intenzív munkájának (és a digitalizálásban több technikai segéderő közreműködésének) köszönhetően. A részeredményeket a projekt folyamán CD-n, munkapéldányként a kutatók számára hozzáférhetővé tettük. A teljes adatbázis illetve mutatók munkálatai még folynak, közreadásuk 1-2 éven belül várható.

4. VALLÁSOS/MÁGIKUS MŰFAJOK SZÖVEGKIADÁSA

A népi vallás, néphit, vallásos folklór jelenkori (19–21. századi) forrásainak kiadása már jelenleg futó OTKA-projektünk kereteiben megindult, *Fontes Ethnologiae Hungaricae* c. forráskiadványsorozatunkban, amelyet kiterjesztettünk a jelenkori forrásanyag publikációjára is. Ennek alapja egyrészt egy-egy szűkebb területre vonatkozó intenzív terepmunkánk gazdag szöveganyaga. Ezekből az anyagokból tervezünk egy-egy szűkebb közösségre lokalizált, a modern gyűjtési, kutatási és szövegkiadási elveknek megfelelő szövegkiadványt, amely nem feltétlenül a folklorisztika bevett műfaj-beosztási gyakorlatának megfelelően, hanem saját legújabb kutatásaink eredményeit tükrözve közli a szöveganyagot. Kiadási terveink másik területe: az egész magyar nyelvterületre, illetve a publikált/archivális szöveganyag egészére kiterjedő, egy-egy műfajt vagy tematikát összefoglaló, rendszerező szövegkiadás, amely a témába vágó egyéni – olykor több évtizedes – kutatásaink eredményeit is tükrözi, illetve igazodik a néphitarchívum/adatbázis munkálataihoz. Csak hozzávetőlegesen tervezhető kiadványterveinktől némileg eltérően a következő köteteket készítettük el, a megfelelő bevezető és kísérő tanulmányokkal ellátva: *Balatonyi Judit* szerkesztésében egy lélekalott-túlvilág tematikájú szöveggyűjtemény, *Győrfy Eszter* szerkesztésében a szentkultusz és Mária-kultusz szöveganyagát, *Keszeg Vilmos, Peti Lehel és Pócs Éva* szerkesztésében az előző OTKA ciklusban publikált „Álmok, látomások a 20–21. században” c. könyv második kötetét, *Pócs Éva* és *Ilyefalvi Emese* szerkesztésében a magyar ráolvasások teljes szöveganyagát, valamint *Pócs Éva* szerkesztésében *Hiedelemszövegek* címen a magyar néphit mitikus lényeiének szövegvilágát bemutató és rendszerező kötetet. Utóbbi három kötet már megjelent a Balassi Kiadónál 2012-ben illetve 2014-ben. Időközben támogattuk (tanácsadással, szerkesztéssel, lektorálással) Takács György, mint külső munkatárs csíkszéki ráolvasás-kötetét, a leadott kézirat a L'Harmattan Kiadó Pócs Éva által szerkesztett *Fontes* sorozatában 2014 óta várja a megjelenést.

A KUTATÁSI EREDMÉNYEK KÖZZÉTÉTELÉNEK EGYÉB FORMÁI

Évenként szerveztünk egy vagy két nyilvános *szakmai vitát, munkabeszámolót, könyvbemutatót* minden kutatási témánkból, többnyire a Magyar Néprajzi Társaság Folklór Szakosztályával közös rendezvényeken. Ezeken minden munkatársunk részt vett nyilvános beszámolók tartásával. Kutatóink számos konferencián vettek részt, itthon és külföldön, amelyeken fenti kutatási témáikból tartottak előadásokat, illetve előadásaik nagy részét konferencia-kötetekben vagy másutt publikálták.

Részvétel hazai konferenciákon: *Az etnicitás empirikus kutatásának dilemmái*, MTA Kisebbségkutató Intézet, Budapest, 2008 (Peti Lehel); *A család helye, szerepe a lokális társadalomban*, Szolnok, 2011 (Kajári Gabriella); *Vallások, határok, kölcsönhatások.10. Szegedi Vallási Néprajzi Konferencia*, SZTE, Szeged, 2010 (Balatonyi Judit, Kajári Gabriella, Iancu Laura); *Édes sült tészták és sütemények a kora újkortól – történeti-néprajzi, gasztronómia-történeti konferencia*, Kiskunfélegyháza, 2010 (Balatonyi Judit); *Heroes and Celebrities in Central- and Eastern Europe*, GFHF-SZTE, Szeged, 2011 (Balatonyi Judit).

Részvétel a PTE, SZTE, MTA Kisebbségkutató Intézet, Szociológiai Intézet stb. *kolozsvári magyar intézményekkel közösen szervezett konferenciáin*: *Megújulási mozgalmak és az egyházak*, Kolozsvár, 2008 (Peti Lehel); *Tudománytörténeti konferencia*, 2010, Kolozsvár (Peti Lehel); Néprajz-Kulturális antropológia doktori iskolák konferenciája, Pécs 2011, Kolozsvár, 2012 (Kajári Gabriella, Balatonyi Judit)-

Részvétel nemzetközi konferenciákon: *Feeling the Divine: Emotions in Religious Practice. Historical and Cross-Cultural Approaches*, Max Planck Institute for Human Development, Berlin 2009 (Peti Lehel); *Religion and the Body – the 21st Donner Institute Symposium*, Turku 2010 (Kis-Halas Judit, Pócs Éva); *New Approaches towards Personal Religiosity, The SIEF Working Group on Ethnology of Religion Experiencing Religion*, Varsó 2010 (Pócs Éva); *ISFNR Belief Narrative Network Conference*, Szentpétervár 2010 (Pócs Éva); *7. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus*, Kolozsvár, 2011 (Iancu Laura, Pócs Éva); *10th EASR Conference*, Budapest 2011 (Kis-Halas Judit); *Oral Charms in Structural and Comparative Light, Moszkva 2011 (Pócs Éva)*; *New Movements in Religion, 10th EASR Conference*, Budapest 2011 (Kis-Halas Judit); *Átmenet és különbözőség Közép- és Kelet Európában. A VII. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus – Doktorjelöltek Szimpóziuma*, Kolozsvár, 2011 (Balatonyi Judit); *Migrations. 8th Annual Conference of the SIEF Working Group on the Ritual Year: Plovdiv*, 2012 (Balatonyi Judit); *Love exchange and sentimental circulations*, SIEF, Tartu 2013 (Balatonyi Judit); *7th Global Conference, Interculturalism, Meaning and Identity. A Diversity and Recognition Project*, Prága 2014 (Balatonyi Judit); *„Sei wie du willst namenloses Jenseits“*. *Neue interdisziplinäre Ansätze zur Analyse des Unerklärlichen*, Bécs, 2013 (Pócs Éva).

Két nemzetközi konferenciát rendeztünk (Pócs Éva szervezésében, több munkatársunk részvételével), a PTE Néprajz és Kulturális Antropológia Tanszék, az MTA Pécsi Bizottsága, valamint a Magyar Néprajzi Társaság közreműködésével: *Spirit possession. European contributions to comparative studies*, Pécs, 2012 (e konferenciát a Wenner-Gren Foundation is támogatta); *Body, Soul, Spirits and Supernatural Communication*, Pécs, 2012.

A konferenciákon előadottak legtöbbször megjelent tanulmányként egy-egy konferenciakötetben vagy saját tanulmánykötetünkben; a két saját rendezésű nemzetközi konferencia tanulmánykötetei közül a *Test, lélek, szellemek és természetfölötti kommunikáció* (magyarra fordított) kötete, Pócs Éva szerkesztésében megjelent a Balassi kiadónál, az angolnyelvű változat sajtó alatt van a Cambridge

Scholars kiadónál. Még e kötetet megelőzően szintén megjelent az előző OTKA-ciklus *Mágikus és szakrális medicina* konferenciájának kötete, ugyancsak Pócs Éva szerkesztésében. A *Spirit possession* konferencia angol nyelvű kötete a CEU Press kiadásban fog megjelenni 2017-ben.

Három kutatási területünkön a ciklusban (vagy röviddel utána) összesen 63 publikációnk jelent meg: 8 könyv, valamint 55 cikk vagy könyvrészlet.